

Заходи по боротьбі з корупцією в Україні

Усвідомлюючи, що однією з найбільш гострих проблем сучасного суспільства як за глибиною проникнення в соціальний організм, так і масштабною поширення, є корупція, а її негативний вплив на всі сторони суспільного життя стає все більш відчутним і створює реальну загрозу демократичним соціальним процесам і національній безпеці, **Президент України В.А.Ющенко**, разом зі всіма гілками нової влади держави, **вживає організаційних і практичних заходів щодо підвищення ефективності боротьби з цим негативним явищем**, закликає до активної участі у цьому процесі всього українського **суспільства**, у тому числі ділові кола, неурядові організації та громадськість.

Питання подолання умов виникнення корупції стали предметом неухильної **уваги** з боку **затвердженого** Верховною Радою України у січні 2005 року Уряду України. Ухвалена у лютому ц.р. Програма Уряду „**Назустріч людям**” відображає головні, стратегічні засади та напрями, на яких концентруватиметься увага Кабінету Міністрів України.

Зокрема, з метою подолання корупції Уряд передбачає здійснення таких заходів:

- притягнення до відповідальності корумпованих державних службовців та звільнення їх у зв'язку з цим із займаних посад;
- встановлення жорсткого контролю за витратами державних службовців, проведення їх аналізу;
- призначення в органи державної та місцевої виконавчої влади порядних та чесних професіоналів;
- жорсткий публічний контроль використання бюджетних коштів;
- скорочення зайвих, насамперед дублюючих управлінських структур;
- створення державним службовцям належних умов праці та забезпечення їх гідною заробітною платою;
- прийняття Кодексу честі державного службовця, забезпечення його неухильного дотримання;
- запровадження механізму аналізу судових рішень щодо їх відповідності Конституції та законам України; забезпечення однакового застосування судами законів України, удосконалення законодавчого регулювання;
- посилення ролі відповідних державних органів та органів суддівського самоврядування у запобіганні корупції в судах, здійснення заходів реагування на факти корупційних та інших діянь, пов'язаних з корупцією, притягнення до відповідальності суддів, які вчинили такі діяння;
- зміцнення правової бази діяльності державної виконавчої служби, зокрема з метою усунення законодавчих прогалин, які дають можливість боржникові уникнути відповідальності за несвоєчасне виконання своїх зобов'язань;
- створення єдиної системи реєстрації права власності на всі види нерухомого майна.

Згідно з цією програмою Урядом України, за активною участю представників правоохоронних органів держави, ведеться розробка програми боротьби з корупцією та хабарництвом під назвою „**Чисті руки**”, а також нової національної стратегії та плану дій проти корупції у відповідності до міжнародних, у першу чергу європейських, стандартів. З метою вдосконалення чинного антикорупційного законодавства розроблено проект „Проти корупції в Україні в підтримку належного управління”, який передбачено Національною програмою ТАСІС – Україна (2004 р.).

Для більш ефективної боротьби з організованою злочинністю та корупцією у вищих структурах влади керівництвом держави вирішується питання щодо створення незалежного правоохоронного органу (Національного бюро розслідувань), на який буде покладено функції розслідування найбільш резонансних справ і корупційних злочинів.

Функції координації зусиль різних суб'єктів боротьби з корупцією (правоохоронних, контролюючих, **представницьких**, виконавчих, органів місцевого самоврядування і громадськості), централізованого **керівництва**, забезпечення реалізації єдиної державної політики у цій сфері, які до останнього часу були покладені на Координаційний комітет з боротьби з корупцією й організованою злочинністю при Президентові України, Указом Президента України В.А.Ющенка покладені на Раду національної безпеки й оборони України.

Наразі боротьба з корупцією в Україні здійснюється на основі чинної правової регламентації, у першу чергу, діяльності державних органів і служб, уповноважених на виконання функцій держави, забезпечення гарантій прав й інтересів фізичних і юридичних осіб.

Профільним комітетом, на який покладено **законодавче забезпечення** боротьби з корупцією і організованою злочинністю, є Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю й корупцією. До Комітету входять шість підкомітетів, у **веденні** яких **знаходяться** питання боротьби з організованою злочинністю і корупцією в органах державної влади, **управління** та місцевого самоврядування, у правоохоронних і судових органах, у сфері економіки і приватизації, зовнішньоекономічній діяльності і грошового обігу, боротьби з тероризмом і міжнародною організованою злочинністю, контролю за витратами і взаємодії з Рахунковою палатою. У відповідності до статті 23 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» зазначений Комітет здійснює контроль за дотриманням спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю законів у сфері боротьби з організованою злочинністю і витратою коштів, які виділяються на ці цілі.

З метою вдосконалення законодавчої бази у сфері боротьби з корупцією у 2004 році причетними міністерствами та відомствами України був розроблений проект нової редакції Закону України „**Про** боротьбу з корупцією”, який найближчим часом буде внесено на розгляд Верховної Ради України. Законопроект **визначає** єдині підходи до розуміння

сутності корупції, її різновидів і проявів, на законодавчому рівні регулює юридичну відповідальність за **здійснення** діянь, пов'язаних із корупцією.

Поряд з цим, розроблені та **готуються** до внесення на розгляд Верховної Ради України проекти законів України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”, „Про засади запобігання та протидії корупції” та „Про відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення”.

У зв'язку з тим, що у грудні 2003 року Україна приєдналася до Конвенції ООН проти корупції, а також до Кримінальної та **Цивільної** конвенцій про боротьбу з корупцією, які були розроблені Радою Європи, 16 березня 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон України „Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією”.

Ратифікація Україною **зазначеної** конвенції, яка набула чинності 17 квітня 2005 року, свідчить про тверді наміри нашої країни впроваджувати всі можливі заходи у сфері протидії корупції.

Крім того, завершена робота з підготовки й узгодження на внутрішньодержавному рівні проектів законів України „Про **ратифікацію** Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції”, „Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією”, „Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції”. Найближчим часом **зазначені** законопроекти будуть внесені на розгляд Президента України.

Органи, що здійснюють боротьбу з корупцією, визначені чинним Законом України “Про боротьбу з корупцією”. До них **відносяться** відповідні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, органів прокуратури України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, інші органи та підрозділи, що створюються для боротьби з корупцією відповідно до чинного законодавства.

У своїй діяльності ці підрозділи керуються Конституцією і Законами України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”, “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про боротьбу з корупцією”, “Про державну службу”, “Про державну таємницю”, підзаконними актами Президента України і Кабінету Міністрів України, відомчими нормативно-правовими актами антикорупційного спрямування.

З метою реалізації завдань, поставлених Президентом України перед правоохоронними органами держави, **Міністерством внутрішніх справ України** у 2005 році вживаються заходи організаційного та практичного характеру, які спрямовані на посилення протидії хабарництву та корупції в державі. Зокрема, в МВС запроваджено щоденний моніторинг результатів боротьби з хабарництвом, закріплено відповідальних осіб за їх своєчасне узагальнення та здійснення контролю за об'єктивністю даних, що надходять до Міністерства.

Ці та інші заходи сприяли певній активізації роботи органів внутрішніх справ у протидії злочинам, пов'язаним із хабарництвом. Так, за 2 місяці 2005 року викрито 782 (+7,7%) злочини про хабарництво, при цьому

на 7% (626 проти 583) збільшилася кількість викритих фактів одержання хабара.

До суду направлено кримінальні справи за 268 злочинами, порушеними за вчинення хабарництва, що становить 93% від загальної кількості закінчених провадженням справ цієї категорії, а також 382 адмінпротоколи про порушення Закону України „Про боротьбу з корупцією”. До кримінальної відповідальності притягнуто 105 осіб, у т.ч. 18 керівників підприємств, а також окремі відповідальні державні службовці.

Так, у Львівській області за вчинення корупційних діянь притягається до відповідальності заступник голови Львівської обласної державної адміністрації І.А.Маковецький, на Запоріжжі – голова Ленінської райдержадміністрації О.В.Повстяний, на Луганщині – заступник Краснолуцького міського голови О.М.Гузєєв.

Службою безпеки України, у межах компетенції, у поточному році також вживається комплекс організаційних і практичних заходів, спрямованих на протидію корупційним проявам у владно-управлінських структурах.

Зокрема, з метою удосконалення існуючої нормативно-правової бази в сфері боротьби з корупцією фахівцями СБ України розроблено пропозиції до ряду проектів нормативно-правових актів. Серед них проекти Кодексу України про адміністративні проступки, законів України „Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією”, „Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією”, „Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції”, „Про державну службу”, „Про основи організації і діяльності адвокатури в Україні”, „Про засади запобігання та протидії корупції в Україні”, „Про внесення змін до Закону України „Про боротьбу з корупцією”.

На основі результатів аналізу антикорупційної діяльності спецпідрозділів Служби безпеки у попередніх роках, для забезпечення ефективної реалізації сучасних завдань по запобіганню проявам корупції серед керівної ланки державних службовців та осіб, уповноважених на виконання функцій держави, в системі СБ України розроблено та запроваджено внутрішньовідомчу „Програму протидії проявам корупції в органах державної влади і управління України на 2004-2006 роки”.

За результатами її виконання, а також реалізації інших організаційних заходів, у 2004 році на підставі матеріалів Служби безпеки викрито **893** (протягом 2 місяців 2005 року - 148) злочини у сфері службової діяльності, виявлено **1585** (307) корупційних проявів, з яких 77 (21) - з боку держслужбовців 1-4 категорій. В результаті розгляду в судах протоколів про корупційні правопорушення до адміністративної та дисциплінарної відповідальності притягнуто **1243** (153) посадові особи (з них: оштрафовано – 1087 (136), попереджено – 11 (4)).

Державною податковою службою України (ДПС), на виконання „Комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 роки”, для

своєчасного попередження корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією в органах ДПС, у минулому та поточному роках проведено 1059 профілактичних заходів. Розглянуто 121 звернення громадян та 77 звернень юридичних осіб, проведено 710 службових розслідувань та перевірок щодо дотримання законності в діяльності працівників податкової служби.

За результатами проведених перевірок до дисциплінарної відповідальності притягнуто 286 осіб, у тому числі 29 співробітників звільнено з органів ДПС України. За порушення Закону України „Про боротьбу з корупцією” до адміністративної відповідальності притягнуто 36 працівників податкових органів. За фактами скоєння посадових злочинів з боку працівників органів ДПС України порушено 26 кримінальних справ, двох працівників засуджено.

Органи прокуратури України, згідно з покладеними на них функціями, здійснюють нагляд за виконанням законодавства щодо боротьби з корупцією та координують зусилля правоохоронних органів у зазначеній сфері їх діяльності.

З метою підвищення ефективності прокурорського нагляду у цьому напрямку у січні 2005 року проведено структурну реорганізацію апарату Генеральної прокуратури України та підлеглих їй прокуратур. Зокрема, створено відділи нагляду за виконанням законодавства щодо боротьби з корупцією та внутрішньої безпеки.

З огляду на проблеми, які виникають в економічному розвитку держави та негативно впливають на суспільно-правові відношення й рівень життя громадян, прокурорський нагляд зосереджено у першу чергу на виконанні законодавства, що стосується протидії корупції в органах влади і управління.

Так, у 2004 році в Україні було розслідувано та направлено до суду з обвинувальним висновком **1096** кримінальних справ з ознакою корупції (у 2003 – 840), у тому числі органами прокуратури – 1078 (у 2003 – 991). Уже у поточному році (за 3 місяця) органами прокуратури до судів направлено **304** справи цієї категорії (у 2003 – 261).

За здійснення корупційних дій у 2004 році до судів направлено 4411 адмінпротоколів, у тому числі, що складені органами прокуратури – 1254. Судами притягнуто до адміністративної відповідальності 3028 посадових осіб (за протоколами органів прокуратури 997). За 3 місяця 2005 року направлено до судів 1636 таких протоколів (органами прокуратури – 389), за якими до адмінвідповідальності притягнуто 866 осіб (за протоколами органів прокуратури – 277).

У свою чергу **Міністерство закордонних справ**, у взаємодії з причетними міністерствами та відомствами України, спрямовує зусилля на сприяння приєднанню України до міжнародних угод, конвенцій, договорів тощо, які, серед інших, стосуються боротьби з корупційними проявами.

Україна є стороною низки міжнародних документів у сфері протидії корупції, серед яких, зокрема:

- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (підписана 12.12.2000 р.) та два Протоколи до неї (підписані 15.11.2001 р.) – ратифіковані Верховною Радою України 04.02.2004р.;
- Конвенція ООН проти корупції (підписана в грудні 2003 р.) - готується до ратифікації;
- Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, Додаткового та Другого протоколів до неї (набули чинності 09.07.98р.);
- Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року (набула чинності 29.12.95р.) та Додатковий протокол до неї 1978 року (набув чинності 09.07.98р.);
- Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року (набула чинності 29.12.95р.);
- Європейська конвенція про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 року (набула чинності 01.05.1998 р.);
- Європейська Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 року (підписана 27.01.1999 р.) та Додатковий протокол до неї (підписаний 15.05.2003 р.) – готуються до ратифікації;
- Європейська Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 року (підписана 04.11.1999 р.) – набула чинності 17 квітня 2005 р.;
- Угода між урядами держав-членів Організації Чорноморського Економічного Співробітництва про співпрацю у боротьбі зі злочинністю від 02.10.1998 року;
- Угода про співробітництво держав-учасниць СНД у боротьбі зі злочинністю від 25.11.1998 року (набула чинності 14.09.1999 р.);
- Програма українсько-американського співробітництва у сфері боротьби з корупцією та організованою злочинністю на 2000-2005 роки від 05.06.2000 року.

Зазначені вище нормативні акти, а також цілий ряд підписаних Урядом України двосторонніх та багатосторонніх міжнародних договорів надали органам юстиції та правоохоронним відомствам можливість створити правові засади для безпосереднього співробітництва із зарубіжними колегами. В свою чергу МЗС, на основі аналізу міжнародного співробітництва правоохоронних відомств України, вносять на розгляд керівництва держави та цих відомств пропозиції щодо подальшого розширення співпраці з питань боротьби з корупцією.

МЗС також налагоджено ефективний механізм передачі запитів про надання правової допомоги у кримінальних справах до іноземних правоохоронних органів через закордонні дипустанови України, який передбачає забезпечення оперативності та конфіденційності їх проходження, контроль за ходом виконання.

Важливе місце в діяльності МЗС у сфері боротьби з корупцією займає співробітництво з міжнародними організаціями. При цьому враховується найкращий досвід роботи у цій сфері, міжнародні та регіональні інструменти, **що** розроблені Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи,

Євросоюзом, Групою по розробці фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ), Організацією економічного співробітництва і розвитку, Організацією безпеки і співробітництва в Європі та іншими.

Першочерговими на сьогодні для МЗС України є наступні напрями роботи у сфері боротьби з корупцією:

- відстеження та узагальнення інформації щодо практики іноземних країн з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю з метою подальшого інформування органів законодавчої, судової та виконавчої влади України;

- сприяння, з огляду на стратегічний політичний вибір України, адаптації національного законодавства до європейських стандартів;

- участь у заходах по ратифікації та імплементації Конвенції ООН проти корупції, Конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією у контексті кримінального права 1999 року і Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та двох Протоколів до неї;

- участь, у межах компетенції, в реалізації внутрішньодержавних заходів з протидії корупції;

- реалізація зовнішньополітичних заходів з метою покращення міжнародного іміджу України у цій сфері;

- здійснення комплексу заходів щодо запобігання корупції в закордонних дипломатичних і консульських установах, а також центральному апараті МЗС України.

МЗС України

травень 2005 р.